

КЗ «Обласна бібліотека для дітей»
Черкаської обласної ради

На варті Вітчизни

(методичні поради щодо відзначення
Дня захисника України)

Черкаси, 2017

На варті Вітчизни : методичні поради щодо відзначення Дня захисника України /
КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкас. обл. ради; авт.-уклад. Н.І. Червоняща. –
Черкаси, 2017. – 25 с.

Даний матеріал містить методичні поради з організації у дитячих бібліотеках Черкащини роботи щодо відзначення Дня захисника України, сценарій проведення вечора пам'яті для читачів-учнів 7-9 класів (додаток № 1), список літератури, яка може бути використана при підготовці заходів про козацтво (додаток № 2) та історичну довідку про УПА (додаток № 3).

Укладач:
Відповідальна за випуск
Вул.Святотроїцька, 24
м. Черкаси, 18000

Н.І. Червоняща
В.С. Бондаренко

*«У багатому на подвиги літописі українського воїнства
безліч битв і дат, гідних стати Днем захисника Вітчизни.
Я наголошую, що Україна більше ніколи не відзначатиме це свято
за військово-історичним календарем сусідньої країни.
Ми будемо шанувати захисників своєї Батьківщини, а не чужої!»
Петро Порошенко, 24 серпня 2014 р.*

Враховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні після Революції гідності, обставини, пов'язані з подіями на сході нашої держави, все більшої актуальності набуває виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо.

2015 рік був багатим на увагу щодо цього питання з боку держави. Так, наприклад, 12 червня 2015 року Президентом України Порошенком підписано Указ «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», метою якого є «забезпечення системної взаємодії державних органів з громадськістю у питаннях, пов'язаних із національно-патріотичним вихованням дітей та молоді на прикладах героїчної боротьби Українського народу за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, відстоювання демократичного вибору України, консолідації дій державних органів, громадських об'єднань патріотичного спрямування щодо проведення відповідної роботи у дитячому та молодіжному середовищі».

16 червня цього ж року Міністерством освіти та науки України затверджено «Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді»), в основу якої покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації, а також наголошено на особливому значенні ознайомлення підростаючого покоління з історією героїчної боротьби українського народу за державну незалежність, зокрема з діяльністю ОУН, УПА, дисидентським рухом, студентською Революцією на граніті, Помаранчевою революцією, Революцією Гідності.

Ще раніше, 14 жовтня 2014 року, «з метою вшанування мужності та героїзму захисників незалежності і територіальної цілісності України, військових традицій і звичаїв Українського народу, сприяння дальшому зміцненню патріотичного духу у суспільстві та на підтримку ініціативи громадськості», Указом Президента України П.О. Порошенка № 806/2014 встановлено свято – **День захисника України**. Цим же Указом було відмінено святкування Дня захисника Вітчизни 23 лютого, званого за радянських часів, як «*День Радянської Армії і Військово-Морського флоту*».

Зазначимо, що 14 жовтня усі православні та греко-католики також відзначають свято **Покрови Пресвятої Богородиці**, яке особливо шанувалося українськими козака-

ми: вони вважали Богородицю своєю покровителькою. Запорожці, зокрема, мали на Січі церкву на честь Покрови Пресвятої Богородиці. У цей день також відбувалася Велика Рада, яка обирала гетьмана, визначала, як козацтву жити далі.

Виходячи з цього, другий президент України Леонід Кучма 14 жовтня 1999 року встановив як **День українського козацтва**.

Крім того, цей день увійшов в історію України ще і як **День створення УПА**, бо вважається, що Українська повстанська армія була створена на Покрову у 1942 р.

У травні 2015 року, за ініціативи народного депутата України VIII скликання, члена Української Гельсінської Групи, політичного в'язня у 1948–1956, 1958–1968, 1972–1988 роках, Головнокомандувача УПА Юрія-Богдана Шухевича, Верховна Рада прийняла закони, згідно яких УПА була визнана воюючою стороною у Другій світовій війні; вояки цієї організації також отримали статус борців за незалежність України у ХХ ст. та пов'язані з цим питанням пільги ветеранам УПА на державному рівні.

Виходячи з вище сказаного, рекомендуємо провести підготовчу роботу до відзначення цих подій: оформити тематичні куточки, стенди, книжково-ілюстративні виставки, полицки, на яких розмістити літературу, що містить цікаві факти із життя козаків, воїнів УПА, інформацію про героїчні вчинки українських військовослужбовців, бійців добровольчих батальйонів у ході АТО, волонтерів та інших громадян, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України. Можна також оформити куточки пам'яті зі світлинами загиблих земляків.

Крім того, необхідно в усіх бібліотеках для дітей провести масові заходи патріотичного змісту (-виховні, -інформаційні та патріотичні години, вечори пам'яті, уроки мужності, флеш-моби, перегляди документальних фільмів чи роликів, що висвітлюють ці події, зустрічі із волонтерами, учасниками бойових дій, їхніми матерями). Назвами таких заходів можуть бути: «Про час, Батьківщину і нас», «Герої не вмирають – вони ідуть підкорювати небо», «Хоробрими, сміливими ростіть, кордони України бережіть», «День захисника України – це мужності й героїства свято», «Герої вільного народу», «Герої поряд з нами», «Волонтер – ангел надії», «Вони безсмертя смертю заслужили», «Кращі з кращих за свободу стали», «Героїв стежина – від батька й до сина», «Збройні сили України – гордість, слава й міць країни», «Сьогодні вся країна славить своїх синів», «Їхній девіз: Хто як не я?», «Сини, що спіткнулись об кулі», «Їх українці проводжали на колінах», «Пробач мені, мамо, що в інших світах» тощо.

Для читачів-учнів молодшої вікової категорії будуть цікавими також акції з написання листів, вітальних листівок та малюнків захисникам Вітчизни (в тому числі тим, хто вже повернувся додому та пораненим, що перебувають на лікуванні у госпіталях), майстер-класи з вироблення оберегів чи інших сувенірів і подальше відправлення їх адресатам.

Запропонований у розробці сценарій вечора пам'яті «Уклін – живим, загиблим слава!» містить матеріал значного обсягу. На розсуд бібліотекарів, його можна використати повністю, готуючи масштабний захід, або скористатися частинами, присвячуючи заходи окремим героям, подіям, періодам АТО.

Визначитися із тематикою та змістом заходів допоможе і матеріал «День захисника України. Методичні рекомендації до відзначення у загальноосвітніх навчальних закладах», підготовлений Українським інститутом національної пам'яті (*Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/methodicmaterial/den-zakhisnika-ukraini-metodichni-rekomendatsii-do-vidznachennya-u-zagalnoosvitnikh>*).

У зазначеному матеріалі також подано перелік художніх і документальних фільмів про героїзм українських воїнів, фрагменти яких доповнять заходи та нададуть їм емоційного і образного забарвлення.

**Сценарій вечора пам'яті
«Уклін – живим, загиблим – слава!»
(для читачів-учнів 7-9 кл.).**

На фоні української інструментальної мелодії учень читає вірш:

Україно, п'ю твої зіниці,
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Революцій, бунтів і повстань.
Україно! Ти для мене – диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік.
Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю –
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю!
Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.
Рідко, нене, згадую про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти втекли на небо,
Ходить їх до біса по землі.
Бачиш: з ними щогодини б'юся,
Чуєш – битви споконвічний грук!
Як же я без друзів обійдуся,
Без лобів їх, без очей і рук?
Україно! Ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.
Хай палають хмари бурякові,
Хай сичать образи – все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено.

Ведуча І: Доброго дня, шановні гості!

Ведуча ІІ: Доброго, сонячного і мирного дня всім присутнім!

Ведуча І: З давних-давен так повелося, що Україна завжди була багатою країною на запашний хліб, щире слово, проникливу пісню, працьовитих людей і багато-багато іншого.

Ведуча II: А ще українці завжди були миролюбними і глибоко віруючими людьми, шанували православну віру та церкву. Наші предки ніколи не йшли війною на інші країни, не знищували інші народи.

Ведуча I: Але багата українська земля, на якій жив з діда-прадіда працьовитий і волелюбний народ, завжди ставала кісткою в горлі тим, хто хотів збагатитися за рахунок інших, тим, кого страшенно дратувала наша нескореність і волелюбність, кому давила на вуха наша мова і наша щира пісня.

Ведуча II: А тому на наші землі постійно нападали інші племена, народи, країни. Нас намагалися знищити як фізично (війнами, голодоморами, сталінськими таборами), так і морально, забороняючи все українське.

Ведуча I: Важко назвати країну, яка пережила б те, що пережила наша держава за роки свого існування, починаючи з часів Київської Русі. Та Україна вижила. Вижила попри всі тортури і знущання. Вижила, бо у тяжкі хвилини на її захист ставали найкращі представники нації. Саме завдяки їхнім зусиллям Україна сьогодні є незалежною, самостійною і суверенною державою.

Читець: На світі багато чудових країн,
Мені наймиліша, найкраща країна,
Яка піднялася, мов фенікс, з руїн,
Безсмертна моя Україна.
Ти з давніх віків непокірна була
І волю свою боронила невпинно.
Нарешті збулося – її здобула
Звитяжна моя Україна.
Тепер ще не легко живеться тобі,
Є в тому, мабуть, особлива причина.
Та все подолає в тяжкій боротьбі
Незламна моя Україна!

Ведуча II: 14 жовтня 2014 року, «з метою вшанування мужності та героїзму захисників незалежності і територіальної цілісності України, військових традицій і звичаїв Українського народу, сприяння дальшому зміцненню патріотичного духу у суспільстві та на підтримку ініціативи громадськості», Указом Президента України Петра Порошенка № 806/2014 встановлено свято – **День захисника України**.

Ведуча I: Історія цього свята є ніби віддзеркаленням історії певного періоду розвитку нашої держави: перебуваючи у складі СРСР, ми щорічно, 23 лютого, разом з іншими республіками святкували День Радянської Армії і Військово-Морського флоту; 1999 року тодішній Президент України Леонід Кучма підписав Указ про святкування Дня захисника Вітчизни, прив'язавши цю дату знову ж таки до 23 лютого, таким чином святкуючи цей день разом з Росією.

Ведуча II: Третій президент України Віктор Ющенко спробував змінити радянські традиції, а тому зробив 6 грудня Днем української армії. Проте це свято не прижилося в суспільстві і багато людей, особливо старшого покоління, продовжували відзначати його за старою датою. І лише останні події в Україні перевернули всю свідомість нашого народу і змусили ставитися до цього свята зовсім по-іншому.

Ведуча І: Президент Петро Порошенко, виходячи з обставин та настрою суспільства, підписав Указ, яким, по-суті, було визнано нашого, українського захисника. Крім того, 14 жовтня в Україні відзначається також велике християнське свято Покрови Пресвятої Богородиці. Завдяки шанобливому ставленню до нього українського козацтва за цим святом закріпилася ще й друга назва – Козацька Покрова, а у свідомості народу воно стало асоціюватися з такими поняттями, як військова честь, доблесть, мужність і лицарство. Пізніше, вже в ХХ столітті, козацькі традиції передалися борцям за незалежність України – воїнам Української повстанської армії, яка, до речі, теж була заснована 14 жовтня 1942 року.

Ведуча ІІ: У своїй промові на форумі учасників АТО Петро Олексійович зазначив, що український народ свідомо викреслює чуже, штучно нам принесене свято, адже ми маємо своїх захисників – тих, хто віддав своє життя саме за самостійну і незалежну Україну.

Ведуча І: 23роки незалежна Україна не знала війни. Наш народ пишався тим, що у буремні 90-ті вдалося зберегти мир. Але війна не обійшла нашу державу тепер. У той час, коли вся країна тільки-но одягла траур за Небесною сотнею, а серця мільйонів наших громадян кровоточили від страшної втрати синів, батьків, братів, які стали для кожного українця найріднішими, так званий «старший брат», встромив нам ножа у спину: розраховуючи на нашу розгубленість, знаючи про реальний стан української армії, Росія підло і підступно вдерлася на півострів Крим зі своїми так званими «зеленими чоловічками», брешучи всьому світу, що то місцева самооборона.

Ведуча ІІ: Вони зухвало і нахабно захоували адміністративні будівлі, військові частини, аеропорти. Серед місцевого вищого військового керівництва виявилось багато запродавців, які не тільки не дозволяли прийняти будь-які рішення, а ще й підбурювали солдат та матросів до переходу на бік загарбника.

Ведуча І: Звичайно, знайшлося багато тих, хто улестився солодкими обіцянками про високі зарплати та безкоштовне житло і, порушивши присягу на вірність українському народові, впав у обійми окупанта. Та вони не варті того, щоб про них сьогодні згадувати. А ми ще раз згадаємо мужніх захисників країни. Серед них – екіпаж тральщика «Черкаси», який використав усі можливі і неможливі шанси, щоб вивести судно із тієї пастки, яку влаштували російські морпіхи, затопивши кілька суден і таким чином заблокувавши вихід із бухти Донузлав.

Ведуча ІІ: Екіпаж судна відмовився виконати вимоги російських військових та здійснив спробу вирватися. Проте спроба була невдалою і корабель, щоб не сісти на міліну, став на якір. Після цього тральщик кілька днів тримав кругову оборону, постійно здійснюючи повторні спроби прорватися. Одного разу їм це майже вдалося. Однак до них підійшов російський катер і вдарив у бік. Після цього носова частина судна опинилася на міліні. 25 березня, ввечері, російські військові захопили корабель. Штурм здійснювався за допомогою двох вертольотів Мі-35 та трьох швидкісних катерів.

Ведуча І: Мужність і самовідданість екіпажу тральщика «Черкаси», який після захоплення російськими військовими корабля «Костянтин Ольшанський» залишався єдиним військовим кораблем на Донузлаві під українським прапором, настільки вразили навіть противників, що ті дозволили хлопцям самим зійти із корабля, а український прапор пообіцяли не знімати, доки останній член команди судна не зійде на землю. Цю обіцянку вони виконали.

Ведуча ІІ: Приклад незламності українського духу і відданості своєму народові продемонстрували також військові 204-ї Севастопольської бригади тактичної авіації в Бельбеку, які навіть тоді, коли вже ворота частини були протаранені танками, а її територією ходили озброєні путінські вояки, абсолютно без зброї стали стіною навколо флагштока і не дозволяли ворогу навіть наблизитися до державного прапора України.

Ведуча І: А перед тим весь світ облетіли кадри, як ці ж хлопці, під керівництвом свого командира і нашого земляка, уродженця Уманського району, полковника Повітряних сил Збройних сил України Юлія Мамчура, співаючи державний гімн, рушили в бік озброєних вояків, що блокували прохід до військової частини. При цьому «вояки» так званих невідомих формувань стріляли до ніг українських льотчиків та у повітря. У результаті переговорів протягом дня частину вдалося частково перебрати під український контроль.

Ведуча ІІ: Однак сили були нерівні, а тому військова частина була захоплена, а Мамчура викрали і захопили в полон, після повернення з якого полковник повідомив: *«Три з половиною дні мене тримали в одиночній камері. Перший день зі мною постійно розмовляли невідомі російські військові – намагалися переконати зрадити військовій присязі народу України, перейти на службу в російську армію. Потім був просто психологічний тиск — не давали спати, стукали прикладами по дверях... Самопочуття хороше, настрій бойовий. Що робитиму далі? Спочатку прийму душ, потім буду ухвалювати рішення. Слава Україні!»*

Ведуча І: Уже через рік вийде російський документальний фільм «Крым. Путь на Родину», в якому Путін, абсолютно забувши про те, що зовсім недавно він говорив усьому людству про непричетність російських військових до ситуації на півострові, буде відкрито хизуватися перед камерою і розповідати про своє особисте керування операцією по загарбанню Криму. Та цього йому виявиться недостатньо і, окрилений легкою здобиччю, він піде війною на схід нашої держави.

Ведуча ІІ: Наш розум до цього часу відмовляється вірити в те, що саме та країна, яка постійно запевняла нас у віковій дружбі і братерстві і яка стала одним із гарантів цілісності нашої території після відмови України від ядерної зброї, прикриваючись хворими ідеями захисту російськомовного населення, почне стріляти у людей, які розмовляють іншою і, як виявилось, ненависною для них мовою.

Ведуча І: Ми не могли навіть у страшному сні уявити, що там уже роками ведеться страшна пропаганда проти нашої держави, а значить і проти нас, що там уже давно Україну вважають за якесь непорозуміння, а нашу мову «бидлячою». Російська

пропаганда роками «вдовбувала» у голови громадян своєї держави, що українців, як нації, ніколи не було і не могло бути, а ті, хто проживає на цій території, то – фашисти і бандерівці, які розпинають малих хлопчиків, їдять снігурів, а тепер ще й почали воювати проти російськомовного населення.

Ведуча II: Здавалося б, це – абсолютно абсурдні речі, у які не може повірити жодна розсудлива адекватна людина. Тим більше, пройшло порівняно не так багато часу від розпаду СРСР, коли наші люди спільно працювали на різних об'єктах всесоюзного значення, разом розбудовували промисловість, піднімали сільське господарство, раділи досягненням у космосі, знімали художні фільми, врешті-решт, мали спільні сім'ї.

Ведуча I: Тобто, ми не жили на різних планетах, і росіяни прекрасно знали українців. А тому для багатьох із нас залишається загадкою: як могло так статися, що ми, українці, які розділяли з ними останній шматок хліба в окопах німецько-радянської війни, останній ковток води у спекотних горах Афганістану, стали для них фашистами?

Ведуча II: Та сталося, що сталося. Історики, а швидше психологи ще довго вивчатимуть цей «феномен». А в ті дні, коли у бік України від наших «братів» полетіли із «Градів» фугасні снаряди, пішли ешелони із танками, колони так званих «гуманітарок», роздумувати не було часу.

Ведуча I: Оскільки на той час Україна, по суті, перебувала без президента, бо попередній утік, нового ще не вибрали, а тимчасово виконуючий обов'язки вагався у прийнятті будь-яких рішень, всю відповідальність на себе взяв саме український народ.

Ведуча II: Ті, хто стояв на Майдані, прямо звідти вирушили на схід нашої держави, щоб зупинити ворога і не дозволити йому просунутися далі. По всіх містах України тисячі добровольців штурмували військомати із проханням дати їм можливість захистити свою Батьківщину. Вони йшли на фронт переважно із власною зброєю, придатною хіба що для полювання, без військового обмундирування, без бронежилетів, іноді навіть купивши все необхідне, в тому числі й аптечку для надання першої медичної допомоги, за власні кошти.

Ведуча I: Саме вони, добровольці, взяли на себе перший і страшний удар цієї війни. Весь світ споглядав і дивувався, як вчорашні вчителі, актори, письменники, оперні співаки, професійні танцюристи, альпіністи, банкіри, кухарі ресторанів, люди, чії руки звикли кувати залізо і вирощувати хліб, поряд із професійними військовими, стали на захист своєї держави.

Ведуча II: Серед них були і наші земляки. І сьогодні давайте згадаємо тих, чії імена стали відомі не лише всій Україні, а й далеко за її межами.

Ведуча I: Полковник Момот Ігор Федорович. 1965 р.н. Як професійний військовий, проходив службу не тільки у різних куточках колишнього Радянського Союзу, а й за його межами. Зокрема, під час війни в Афганістані був заступником начальника одного із прикордонних загонів. Останні роки очолював Навчальний центр підготовки молодших спеціалістів Державної прикордонної служби України у селищі Оршанець поблизу Черкас.

Ведуча II: Після ускладнення ситуації на українсько-російському кордоні Ігор Федорович, особисто очоливши мотоманеврену групу, відправився на схід нашої країни. Група охороняла 40 км. державного кордону з Росією на найбільш вразливих його ділянках, неодноразово вступаючи у бій з бажаними його перетнути.

Ведуча I: За життя цю людину називали «живою легендою», або «легендарним полковником». В Оршанці часто згадують справжні чудеса військової звитяги, які демонстрував Ігор Момот: одного разу він кілька годин утримував заарештованого на кордоні лідера луганських сепаратистів Валерія Болотова, однією рукою тримаючи терориста, а другою – бойову гранату; іншого разу – діючи рішуче й сміливо, знешкодив впливового «козачого» отамана з Росії, що воював на боці так званого ополчення. За голову легендарного прикордонника вороги оголосили грошову винагороду, бо для них він був, мов кістка в горлі.

Ведуча II: Але Ігор Федорович нікого і нічого не боявся. Боявся лише за життя кожного свого бійця. А тому, коли група вирушала на завдання, він пообіцяв солдатам повернути додому їх живими. І своєї обіцянки полковник дотримувався, іноді навіть прикриваючи їх собою. Навіть у той день, 11 липня 2014 року, коли їх накрили снарядами російських «Градів», він ще встиг віддати наказ своїм підлеглим сховатися в укриття. Але сам загинув.

Ведуча I: Найцінніше, що міг дати полковник Момот своїм солдатам – це знання. Проводжаючи в останню путь Ігоря Федоровича, вони стали на коліна. Багато хто не міг стримати сліз. Одному з курсантів стало зле. Навіть у полковників тремтіли голоси. Бо втрата дійсно була незрівняна ні з чим.

*(Фрагмент передачі «Хоробрі серця. Прикордонники. Ігор Момот».
Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=nwbX1X9H0D8>)*

Ведуча II: Поховали Ігоря Момота у Черкасах, поруч із могилою його батька. На траурному мітингу було зачитано співчуття, які надійшли з військових, навчальних, прикордонних установ, громад України, Німеччини, Австрії, Нідерландів, Польщі, ЄС, Білорусі, США.

Ведуча I: Указом Президента України полковнику Ігорю Момоту присвоєно звання генерал-майора (посмертно) та нагороджено його орденом Богдана Хмельницького II ступеня. А 7 жовтня 2014 року Навчальному центру підготовки молодших спеціалістів Державної прикордонної служби України в Оршанці присвоєно його ім'я.

Ведуча II: Його іменем також названі вулиці у Харкові, Ізмаїлі Одеської області, Черкасах, селі Руська Поляна Черкаської області; Черкаська школа № 26 відкрила пам'ятний музей та меморіальну табличку імені генерал-майора Ігоря Федоровича Момота, а 24 серпня 2016 року, у День 25 річниці Незалежності України, на площі Слави у Черкасах, поблизу Свято-Троїцького собору, йому було відкрито монумент, авторами якого стали черкаські скульптори Іван Фізер та Віктор Крючков.

Ведуча I: **Галва В'ячеслав Анатолійович, 1973 року народження.** Полковник Головного управління розвідки Міністерства оборони України. Народився у сім'ї

військового, ветерана війни в Афганістані. Дитячі та юнацькі роки пройшли у Черкасах. 1994 року закінчив Київське вище загальновійськове командне училище, після чого 20 років прослужив у загоні спеціального призначення.

Ведуча II: Полковник Галва був унікальною людиною, яких у всьому світі одиниці: сапер, водолаз, снайпер, парашутист, спеціаліст з військової медицини і виживання, інструктор з підготовки фахівців спецпризначення тощо.

Ведуча I: Боротьбі з тероризмом В'ячеслава Анатолійовича вчили у США по програмі ФБР, діяти в тилу противника – у Франції, стріляти із снайперської гвинтівки – у Великобританії, під керівництвом інструктора спецпідрозділу SAS; у Центрі підготовки льотного складу Повітряних сил Збройних сил України у місті Судак пройшов курс виживання у гірсько-лісовій місцевості і на морі; у Центрі медицини катастроф у Києві – курс надання невідкладної медичної допомоги під час надзвичайних ситуацій, отримавши статус інструктора-парамедика. Неодноразово брав участь у міжнародних змаганнях зі спеціальної підготовки (у Словаччині, Угорщині, Австрії, Італії). У складі миротворчого контингенту В'ячеслав Галва пройшов Африку та Близький Схід. 2009 року брав участь в операції зі звільнення українського судна «Фаїна», захопленого сомалійськими піратами.

Ведуча II: У кінці 2009 року полковника В'ячеслава Анатолійовича Галву за станом здоров'я, як говорять військові, «списали», і він міг спокійно перебувати на заслуженому відпочинку. Проте спокійне життя пенсіонера було не для нього. Він постійно удосконалював свої навички, продовжуючи тренуватися в інших країнах світу. Девізом його життя були слова: «Якщо ти прожив день нічого не дізнавшись нового, ти зробив два кроки назад».

Ведуча I: Коли розпочалися події на Сході нашої країни, В'ячеслав Анатолійович перебував у Іраку. Він слідкував за подіями в Україні і бачив, як на війну відправляються юні і зовсім ненавчені військовій справі добровольці. Галва, як ніхто, розумів, що посилати людей на війну невідготівленими – значить їх зрадити. Усвідомлюючи, що своїми знаннями може врятувати не одне життя, він поїхав у зону АТО тренувати добровольчі батальйони, оформившись звичайним рядовим міліції.

Ведуча II: В'ячеслав Галва (позивний «Кузьмич») був унікальним інструктором: на основі отриманих за своє життя знань, він розробив програму чотириденного інтенсивного навчання, в тому числі швидкого відходу з небезпечної позиції, поведінки в полоні, виживання в екстремальних умовах тощо, цим самим врятувавши життя багатьом бійцям. За місяць він навчив більше чотирьох батальйонів бійців. Крім того, особисто ходив з цими хлопцями під кулі, намагаючись у екстремальних умовах їх прикрити, щось підказати.

Ведуча I: Вранці 26 серпня його терміново викликали в штаб. По дорозі туди він підірвався на міні. Йому був лише 41 рік. Першими про смерть спецназівця тріумфуючи повідомили російські ЗМІ.

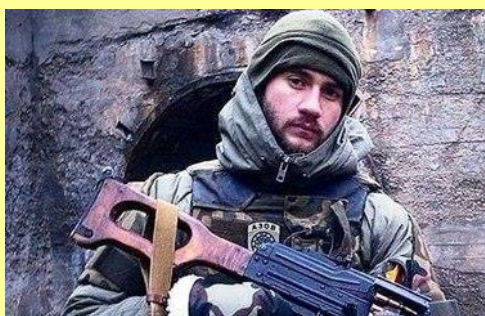
Ведуча II: У В'ячеслава Галви у Черкасах залишилися батьки, а в Києві – кохана дружина та четверо синів, двох з яких, перебуваючи в другому шлюбі, він збирався

усиновити. За уже майже готовий, але зараз невідомо, що з ним. Подібні проекти були також у Польщі та Великобританії. Але після загибелі В'ячеслава Анатолійовича ідеї з іноземними навчальними центрами заморозилися, оскільки ніхто, крім нього, так не володіє цими техніками.

Ведуча І: Був уродженцем Читинської області Російської федерації, а загинув обороняючи українську землю від носіїв «руського миру».

Ведуча ІІ: У Черкаському колегіумі «Берегиня», де він навчався з 1980 по 1990 рік, 19 травня 2015 року урочисто відкрито меморіальну дошку пам'яті полковника В'ячеслава Галви.

Ведуча І: Амброс Сергій Сергійович, 1990 року народження, м. Черкаси (позивний «Сокіл») – український громадський активіст, спортсмен, молодший лейтенант Збройних сил України. Народився в родині інженерів. У 2007 році із золотою медаллю закінчив Черкаську гімназію № 31, де навчався у математичному класі. У тому ж році вступив до Черкаського державного технологічного університету за спеціальністю «промислове та цивільне будівництво».

Ведуча ІІ: Займався бойовим гопаком, східними єдиноборствами. Зайняв друге місце на всеукраїнському чемпіонаті з бойового гопака в категорії «борня». Активіст футбольної організації «Ультрас Черкаси». Захоплювався туризмом, багато подорожував. Був активістом кількох громадських організацій.

Ведуча І: Зокрема, у складі координаційної ради молодіжних організацій «Патріотична ініціатива» організував акції до Дня соборності України та на знак протесту проти прийняття закону про мови. Брав участь у подіях Євромайдану. З травня 2014 року служив у батальйоні «Азов». Отримав звання сержанта, а трохи пізніше – молодшого лейтенанта.

Ведуча ІІ: 18 лютого 2015 року потрапив під мінометний обстріл у селі Широкине, того ж дня помер від поранень у лікарні Маріуполя. Похований у Черкасах 21 лютого 2015 року. Попрощатися із Сергієм прийшли сотні містян, приїхали побратими. Свідки згадують, як над Соборною площею, де була встановлена труна із його тілом, постійно кружляв сокіл.

Ведуча І: Сергій Амброс «за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня та відзнакою «Народний Герой України».

Ведуча ІІ: На його честь 23 лютого 2015 року у Черкасах відбувся матч чемпіонату області з футболу, а 19 вересня 2015 року – проведено перший в Україні турнір командних кулачних боїв «Сильна Нація».

Ведуча І: Ім'я Сергія Амброса викарбувано на пам'ятному знаку, що встановлений у Соборному сквері в Черкасах; на фасаді Черкаської гімназії № 31, у якій він навчався, встановлено меморіальну дошку, а у січні 2016 року на його честь названо одну з вулиць Черкас.

Ведуча ІІ: Громадське телебачення до річниці смерті Сергія відзняло 18-хвилинний документальний фільм «Сергій Амброс. Завжди в строю», який ви зможете переглянути на каналі «You Tube».

Ведуча І: Євген Войцехівський (родом із Кам'янки, але проживав у Смілі), командир підрозділу «Холодний Яр». Мав позивний «Чех». На війну пішов добровольцем, служив у батальйоні «Айдар». Практично кожне знищення колони або табору терористів поблизу Луганська – справа його рук. «Язиків» брав ледь не щодня. Був абсолютно безстрашний. Якось вирішив перевірити новий костюм, нібито невидимий для теплої зорів.

Дійшов до ворожого блокпоста, підкрався до вогневої точки і закинув туди дві гранати. Чомусь вони не спрацювали, а у відповідь отримав залпи з усіх зброяць, що там були. Як вибрався цілим – невідомо. Але ввечері випив компоту зі словами: «За мій четвертий день народження. Зате костюм перевірів».

Ведуча ІІ: 7 липня 2014 року, близько 5-тої години ранку, до комендатури міста Щастя під виглядом українських військових, з українськими прапорами під'їхала диверсійна група. В автомобілі сиділи люди, які сказали, що привезли полоненого «сепаратиста» і хотіли б його допитати у комендатурі. Євген, запідозривши щось неладне, не пропустив машину на територію комендатури, чим врятував життя багатьом військовим, але у перестрілці загинув сам, не доживши 9-ти днів до свого 40-річчя.

Ведуча І: Прощалися із Євгеном Войцехівським 9 липня у місті Сміла. Віддати шану загиблому прийшло багато місцевих жителів, які проводжали воїна словами «Герої не вмирають!». Труну зі своїм командиром бойові товариші несли на руках аж до самого цвинтаря. Ховали його під залпи зброї та звуки національного гімну у виконанні військового оркестру. У труну поклали козацьку булаву, український прапор та прапор холодноярської республіки із написом «Воля України – або смерть!». Прощаючись із сином, мати ледь чутно прошепотіла: «Я пишаюся тобою, синку».

Ведуча ІІ: У той день осиротіли мати, дружина та двоє синів – 3-х і 5-ти років. Ще на одного героя осиротіла і вся Україна...

Ведуча І: 2 травня 2014 року під час антитерористичної операції на сході України поблизу міста Слов'янськ за допомогою переносних зенітних ракетних комплексів було збито два вертольоти Мі-24 Збройних сил України, які здійснювали повітряне патрулювання у визначеному районі. В результаті обстрілу загинуло п'ятеро офіцерів Збройних сил України, серед яких перший заступник командира ескадрильї, підполковник (звання присвоєно посмертно) **Сабада Олександр Борисович** – уродженець с. Мошни Черкаського району. Вдома лишилися дружина та син 2011 року народження.

Ведуча II: За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі під час участі в АТО Олександр Борисович нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня (посмертно).

Ведуча I: За 2 роки війни Черкащина втратила вже більше 100 своїх земляків з різних районів області. Дізнатися їхні імена та прочитати про обставини загибелі можна на сайті Книги пам'яті Черкаської області. А ми назвемо лише деякі з них:

Ведуча II: Ілля Ідель – с. Червона Слобода, 26 років.

Ведуча I: Дмитро Дібрівний – м. Сміла, 26 років.

Ведуча II: Іван Качур – м. Умань, 31 рік.

Ведуча I: Валентин Черута – с. Хрущівка Золотоніського району, 36 років.

Ведуча II: Роман Сокурєнко – м. Корсунь-Шевченківський, 31 рік.

Ведуча I: Павло Антоненко – м. Чигирин, 23 роки

Ведуча II: Роман Бевз – с. Аврамівка Монастирищенського району, 33 роки.

Ведуча I: Сергій Білоушенко – м. Корсунь-Шевченківський, 21 рік.

Ведуча II: Микола Беліма – с. Лузанівка Кам'янського району, 29 років

Ведуча I: Сергій Бохонько – смт. Єрки Катеринопільського району, 22 роки.

Ведуча II: Сергій Гаврилук – с. Піківець Уманського району, 30 років.

Ведуча I: В'ячеслав Гага – с. Плешкані Золотоніського району, 24 роки.

Ведуча II: Сергій Єпіфанов – с. Львівка Золотоніського району, 31 рік.

Ведуча I: Віктор Єременко – с. Білозір'я Черкаського району, 21 рік.

Ведуча II: Микола Калашник – м. Черкаси, 25 років.

Ведуча I: Богдан Каравайський – м. Черкаси, 24 роки.

Ведуча II: Микола Кобринюк – с. Шельпахівка Христинівського району, 19 років.

Ведуча I: Віталій Малиш – с. Павлівка Перша Тальнівського району, 23 роки.

Ведуча II: Олексій Погорілий – с. Ребедайлівка Кам'янського району, 19 років.

Ведуча I: Євген Подолянчук – м. Черкаси, 23 роки.

Ведуча II: Віталій Рясіченко – м. Чигирин, 21 рік.

Ведуча I: Андрій Терещенко – м. Черкаси, 22 роки.

Ведуча II: Руслан Чубатенко – с. Березняки Смілянського району, 24 роки.

Ведуча I: Моторошно чути, у якому віці загинули ці хлопці. І це не лише у Черкаській області... Більшість із них були навіть неодруженими. Вони також мріяли про найкоханішу дружину, про двійко або й трійко діточок, про хорошу роботу. А ще – про гідне життя для всіх нас, і заради цього віддали своє.

Ведуча II: Кожного свого загиблого героя люди зустрічали на колінах. У такі миті здавалося, що це сама Україна низько вклоняється своїм синопкам за те, що у вирішальний для неї час вони не стали ховатися за чийсь спину, а, як один, собою загородили її від ворожого ока.

(Ролик, де люди зустрічають кортеж із тілом загиблого воїна на колінах).

Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=YRSKko8A_WA

Ведуча I: Пройде небагато часу і ми обов'язково запишемо у книгу нашої історії імена кожного з них. А поки що закликаємо вас згадувати у ваших молитвах усіх героїв, які поклали свої голови за наше майбутнє. Хай пам'ять про усіх невинно убитих згуртує нас, живих, дасть нам силу та волю, мудрість і насагу для зміцнення власної держави на власній землі.

Ведуча II: Прошу схилити голови у жалобі за тими, хто згас, як зорі, вшанувати хвилиною мовчання кожного солдата – українця, грузина, росіянина, чеченця та людей інших національностей, що загинули у зоні АТО, захищаючи не тільки цілісність, але і честь та гідність нашої держави.

(Хвилина мовчання).

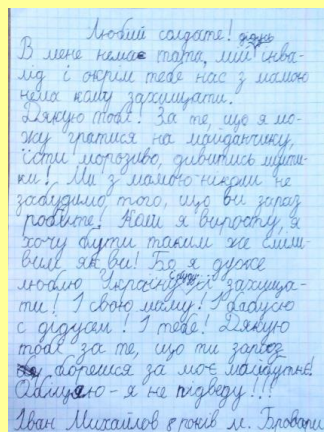
Ведуча I: На превеликий жаль, військові дії продовжуються і сьогодні. І навіть у цю хвилину, коли ми з вами сидимо у затишній залі, там, на Сході нашої держави кожна хвилину хтось ризикує своїм життям. Це вони у 2014 році захищали кожен клаптик української землі під Дебальцево, Волновахою, біля легендарної Савур-могили, це вони пережили страхіття боїв Ілловайського котла, з якого живими повернулися далеко не всі, це вони мужньо тримали оборону Луганського, Краматорського, а потім і Донецького аеропортів.

(Відеоролик групи Тартак «Висота. Ніхто крім нас».

Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=dVDq9uOaVLY>

Ведуча II: За надприродну витримку і здатність воювати, здавалося б, у абсолютно неможливих умовах, самі ж вороги їх прозвали кіборгами. Та вони не роботи. Вони були і залишаються звичайними людьми: чиймись люблячими синами, яким саме там так не вистачає маминої ласки і до чому в серці рідного батьківського твердого голосу; чиймись нареченими, які, дивлячись на зоряне небо в окопі або крізь пробитий кулею отвір у стіні аеропорту, згадують своїх таких коханих і таких бажаних; чиймись татусями, які у рідкісні моменти затишшя вицілюють фото із зображеннями своїх найдорожчих у світі кирпатиків...

Ведуча I: А ще – розглядають малюнки, надіслані дітьми з усієї України, читають їхні листи, вірші. Все це воїни розвішують на своїх блок-постах, у бліндажах, кладуть у каски або у нагрудні кишені біля самих сердець, зазначаючи, що вони для них – наче ікони чи талісмани.

Любий солдаті! Я
В мене немає тата, мій тато
мг і опри тебе нас з мамою
чужих кай захищати.
Дякую тобі! За те, що я мо-
жу гратися на майданчику,
ігри морозиво, дивитись відео
ки! Ми з мамою ніколи не
забудимо того, що ви зараз
робите! Коли я виросту, я
почу бути таким же смі-
ливим як ви! Бо я дуже
люблю захищати і захища-
ти! І свою маму! І радуюсь
с дідусям! І тебе! Дякую
тобі за те, що ти збер-
еш догляди за моєю майбутньою
Світланою - я не підведу!!!
Іван Михайлов 8 років м. Ірпави

(Дитячі листи можна прочитати у «Четвертій збірці книги листів».
Режим доступу: www.slideshare.net/igormarkovskyy/ss-564937).

(Виходять двоє читців років десяти – хлопчик і дівчинка)

Дівчинка I:

Хай молитва до неба полине
За всіх нас, як спокута летить.
Та найперше, за рідну країну
Буду щиро я Бога просить.
Боже, змилуйся, прошу, над нами,
Нагадай нам, що всі ми брати,
Хай синів не втрачатиме мама,
Дім від ворога нам захисти.
Боже, дай нам і спокою, й миру,
Колоситься хай хліб золотий.
За Україну молюся я щиро,
Бережи, Боже, край наш святий.

Хлопчик:

В мого тата є друг Антон,
Він сьогодні служить в АТО
І боронить він нашу країну,
Всіх дітей та доньку Аріну.
Нехай швидше війна закінчиться,
І усміхнені будуть обличчя.
Про героїв розкаже вчителька,
І ми будемо мужності вчитися.
І нехай береже їх Бог,
Здобувають вони перемог,
І нехай не загине ніхто,
І вернуться всі тата з АТО.

(Ролик каналу «1+1» «Повертайся живим».

Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=t4ZKm89RJI8>).

Ведуча I: У війни лице не жіноче. Та жодна війна не проходить без участі жінок. Згідно зі статистикою Міністерства оборони, за період військових операцій на українському Сході у них взяли участь 938 жінок-військових, і це – без урахування бійців добровольчих батальйонів. Вони виконують роботу не тільки кухарок, санінструкторів, медиків, а й снайперів, мінерів, навіть командирів взводів.

Ведуча II: Кількість жінок-військовослужбовців в Україні невпинно зростає. На сьогодні службу у ЗСУ проходить близько 14,5 тисяч жінок-військових, ще 30,5 тисяч працюють на допоміжних посадах. Близько двох тисяч жінок – офіцери, з яких 35 – перебувають на керівних посадах у Міноборони, Генштабі та ЗСУ.

(Ролик «Ти підбори змінила на берці».

Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=K2a8IAgwo7Q>).

Ведуча І: Поруч із героями цієї війни необхідно встановити пам'ятник і волонтерам. Якби не патріотизм та відданість звичайних громадян, невідомо, чи змогла б вистояти українська армія у перші і найважчі місяці протистояння. Згуртувавшись навколо спільної біди, українці виплеснули назовні всі ті якості, які у мирний час просто соромилися проявляти: самопожертву, витримку, щирість, велику любов один до одного, до своєї країни.

Ведуча ІІ: Одні, організувавшись у певні групи, абсолютно безкоштовно, у вільний від роботи час, а в основному після неї, ремонтували техніку, плели шкарпетки, рукавиці, маскувальні сітки, за спеціальною технологією готували сухі супи, борщі та інші страви, у селах жінки тоннами ліпили голубці, налисники, пекли пиріжки, заготовляли різні приправи та консервації, несли останні заощадження на закупівлю всього необхідного.

Ведуча І: Інші почали відшукувати будь-які можливості, щоб, залучивши усі зв'язки за кордоном, дістати для воїнів якісні берці, шоломи, бронежилети, індивідуальні аптечки, оптику та багато іншого, а потім все це переправити на територію України, не порушивши закон.

*(Сюжет ТСН про «людей-мурах», які на собі переносять бронежилети.
Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=oDr82glaqIE>).*

Ведуча ІІ: А ще є ті, хто, ризикуючи бути обстріляними чи навіть потрапити в полон, на власних авто все це везуть на передову, займаються забезпеченням армії безпілотною розвідувальною авіацією, інженерно-конструкторськими розробками нової та модернізацією наявної техніки, лікуванням поранених, ремонтом будівель військових частин, звільненням полонених, організують благодійні культурні заходи, направлені на допомогу українським бійцям – концерти, виступи, фестивалі, ярмарки тощо.

Плету шкарпетки до АТО – влітаю душу.
Рядки молитви візерунками лягають,
Судом пальці зводить, але плести мушу,
Бо мерзнуть ті, що нас на Сході захищають.
Хто, як не я, бійців теплом душі зігріє?
Любов до них – то наче Бога оберіг.
І я влітаю побажання і надію,
щоб янгол крилами бійців укрити зміг.
Вже за вікном з зірками місяць встиг зустрітись,
Німіють пальці рук, торкнувся сон повік.
Плету шкарпетки до АТО, щоб міг зігрітись
Моєю вдячністю країни захисник.

Ведуча І: Захисниками Вітчизни, по-праву, можна також назвати кожного лікаря чи медичну сестру, які докладають надзвичайних зусиль, щоб урятувати життя кожному солдату. Приймаючи інколи десятки поранених за добу, вони вже самі психологічно стали учасниками АТО.

Ведуча II: Прикладом мужності і професіоналізму медиків є працівники Дніпропетровської обласної клінічної лікарні ім. Іллі Ілліча Мечникова, яка знаходиться у центрі прифронтової області. До речі, її головний лікар – Риженко Сергій Анатолійович – також наш земляк, уродженець міста Корсунь-Шевченківський.

Ведуча I: Коли з початку бойових дій до лікарні почали масово доставляти поранених, травми яких були надзвичайно складними і абсолютно відрізнялися від «мирних», персонал лікарні пережив шок.

Ведуча II: Та їм досить швидко вдалося скоординувати дії і налагодити роботу, ставши для своїх пацієнтів не лише рятівниками, а й ангелами-охоронцями.

Ведуча I: До лікарні доставляють, як кажуть, "важких" бійців. Та, за статистикою, 99% з них виживають. І це завдяки саме професіоналізму, небайдужості і просто людяності медичного персоналу, який працює інколи по 20 годин на добу.

Ведуча II: Маючи таких людей, будь-яке суспільство просто не має права на поразку. І ми впевнені, що згуртувавшись і об'єднавши всі зусилля, український народ обов'язково перемає всіх ворогів, як зовнішніх, так і внутрішніх, і нарешті побудує нове суспільство, де не буде корупції, правового безчинства, де кожна людина буде відчувати себе захищеною і потрібною іншим. Адже саме за це полягла Небесна сотня, а сьогодні своє життя віддають кращі сини і доньки України.

(Ролик «День захисника України».

Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=d_bQ3V-Prj4).

Ведуча II: І, насамкінець, запам'ятайте: Богом дана земля є святою і рідною. Тому її захист – це найперший обов'язок кожного народу. Для українців такою землею є Україна. Вона полита потом і кров'ю сотень поколінь наших працелюбних і героїчних предків, які зберегли її для нас. Зберегли нашу мову, а нас самих наділили веселою вдачею, співучістю, працьовитістю та високою мораллю.

Ведуча I: Ми можемо пишатися мальовничою природою, родючою землею, лагідним кліматом, безліччю корисних копалин і неповторної краси краєвидами. Головне, що ми сьогодні маємо усвідомити: ми не пришельці на цій землі, наші предки її ні в кого не відбирали, ми, українці, на своїй землі і маємо таке глибоке коріння, що його не вирвати нікому ніякими силами.

(Ролик на пісню Олександра Пономарьова «Заспіваймо пісню за Україну».

Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=aEMFlhCM8sI>).

Література, яка може бути використана при підготовці заходів про козацтво:

14 жовтня – День українського козацтва : цікаві факти з історії козацтва // Шк. б-ка. – 2011. – № 9. – С. 15-16.

Бабіч Л. Козак – хвалькуватий гультай чи відважний лицар? / Л. Бабіч // Шк. світ. – 2011. – № 34. – С. 11-13.

Бондаренко Л. Де козак – там і слава, і воля... : інтелект.-розваж. гра / Л. Бондаренко // Шк світ. – 2007. – № 40. – С. 13-14.

Бур'янова Т. Козацькі розваги : інтелект.-пізнавальна гра / Л. Бондаренко, Н. Клясен // Іст. Укр. (Шк. світ). – 2012. – № 45-46. – С. 37-40.

Данильченко Л. Козацькі змагання : розваги / Л. Данильченко // Шк. світ. – 2012. – № 19. – С. 16-17.

Де козак, там і слава : [добірка матеріалів для орг. молодіж. дозвілля : сценарії. молодіж. розваги, пісні, присвяч. козацтву та традиціям укр. народу] // Позакл. час. – 2011. – № 9. – Не журись!.. – С. 29-30.

Жмур Л. Гей, ви, преславні козаченьки! : [сценарій свята] / Л. Жмур, Ю. Спащенко // Шк. б-ка. – 2012. – № 17-18. – С. 72-73.

Карпенко О. Хай козацька мудрість воскреса щоднини : вихов. заходи жовтня / О. Карпенко // Позакл. час. – 2011. – № 9. – С. 29-30.

Клизуб Д. Козаки – лицарі духу : конкурс-забава / Д. Клизуб // Шк. світ. – 2009. – № 25-28. – С. 24.

Куліш А. Козацькому роду – нема переводу А. Куліш // Позакл. час. – 2009. – № 17-18. – С. 125-127.

Мартинець Л. Хай не буде переводу козацькому роду! : до Дня укр. козацтва / Л. Мартинець // Шк. світ. – 2011. – № 34. – С. 9-11.

Маслова Л. Козацькі розваги : 6 кл. / Л. Маслова // Виховна робота в шк. – 2015. – № 9. – С. 30-32.

Морозенко М. Вікторина козацька жартівлива / М. Морозенко // Апельсин. – 2010. – № 10. – С. 32-33.

Пирогов І. Козацький турнір : [розваж. програма, 5-9 кл.] / І. Пирогов // Виховна робота в шк. – 2012. – № 5. – С. 34-38.

Пронь Л. Козацькому роду – нема переводу : сценарій театралізов. дійства / Л. Пронь // Шк. світ. – 2010. – № 28. – С. 3-4.

Проць Г. Відвага – це наш заповіт : козацьке свято / Г. Проць // Шк. світ. – 2011. – № 19. – С. 14-15.

Сапего М. Ану, який з тебе козак? : лицар. турнір / М. Сапего // Шк. б-ка. – 2016. – № 2. – С. 60-61.

Світлична Л. Козацька держава – наша гордість і слава! : свято для учнів середньої шк. / Л. Світлична // Виховна робота в шк. – 2016. – № 2. – С. 44-45.

Святкуємо День українського козацтва : шк. традиції // Позакл. час. – 2015. – № 9. – С. 30.

Сценарна мозаїка : виховні заходи жовтня : [сценарії, присвяч. Україні, вчителям, людям похилого віку та Святій Покрові] // Позакл. час. – 2015. – № 9. – С. 31-32.

Тої слави козацької повік не забудем : історія укр. козацтва // Шк. б-ка. – 2007. – № 9. – С. 13-18.

Удовиченко Г. Козацький кіш : [сценарій до Дня укр. козацтва] / Г. Удовиченко // Шк. б-ка. – 2013. – № 17-18. – С. 51-52.

Цікавинки козацького життя : розкажіть вихованцям // Позакл. час. – 2010. – № 9. – С. 118-120.

Шиятий І. Їх буде пам'ятати Україна : [вихов. захід, присвяч. видатним постатям укр. іст.] / І. Шиятий // Позакл. час. – 2013. – № 1-2. – С. 21-24.

Якушева О. Козацькі розваги / О. Якушева // Позакл. час. – 2009. – № 11-12. – С. 112-114.

Додаток № 3.

УПА. Історична довідка.

На літо 1942 року в Україні склалося надзвичайно важке становище: по-перше, нацисти встановили та зміцнили свої органи влади, почали грабувати нашу країну, вивозити в Німеччину сировину, продукти харчування, робочу силу, розстрілювати мирне населення, палити села.

Щоб протистояти цьому злу, необхідно було негайно створити загони самооборони, які взяли б під захист народ України. Пізніше, 14 жовтня 1942 року, ці загони самооборони організувалися в Українську повстанську армію (УПА).

І хоча Армія була створена для захисту мирного населення України від знущань німецької окупаційної влади та жахливі наслідки діяльності радянської влади на Україні, голодомори, репресії, терор у Східній Україні з 1920 р. по 1941р., масові вбивства, катування людей у тюрмах НКВС на території Західної України з 1939 р. по 1941р. озлобили місцеве населення також і проти московського більшовизму.

Жорстокі та антилюдські політичні системи комуністичних та нацистських загарбників сприяли розвитку державницьких та патріотичних почуттів мирних громадян, які масово вливалися в ряди УПА. До складу Армії входили люди різних національностей України: росіяни, вірмени, грузини, узбеки, азербайджанці, німці, італійці, євреї і татари – всі ті, хто переховувався від спецслужб та протестував проти політичних режимів Німеччини і Росії, були звільнені при депортації з залізничних ешелонів, з тюрем Гестапо, СС та

НКВС.

У лютому 1943 р. III конференція ОУН офіційно схвалила курс на збройну боротьбу з німецьким окупаційним режимом нарівні з більшовицьким: *"...сучасна війна на Сході, що її розпунтано в ім'я імперіялістичних інтересів німецького націонал-соціалізму та московського більшовизму... це в першу чергу війна з приводу України, яку обидва імперіялізми трактують у своїх загарбницьких планах як центральну проблему їх імперіялістичної політики на Сході Європи та випадову базу для дальших підбоїв... Тому для українського народу являється невідкличною вимогою вести боротьбу проти обох імперіялізмів на платформі власних сил, а в основу своєї співпраці з другими народами класти їхнє визначення нашого права на власну державу і на цій площині шукати спільних інтересів західних і східних народів у спільній боротьбі проти німецько-московського та інших імперіялізмів..."*

УПА неодноразово зверталася до червоноармійців, прагнучи повернути їх до боротьби проти Сталіна нарівні з Гітлером: *«Німецькі кати спустошували Україну, грабували її, жорстоко винищували народ. Тепер на зміну гітлерівському терору на Україну знову приходять більшовицька диктатура... Весь світ знає, що більшовики за свого панування на Україні знищили цілі мільйони українського народу. Нема такої сім'ї українського червоноармійця, в якій не було б когось розстріляного НКВД або засланого на довічну сибірську каторгу, кинутого до тюрми або політичного ізолятора, репресованого або покараного за якийсь «ухил», висланого з рідної землі або засудженого за порушення трудової дисципліни. Всім відомо, що більшовики грабували Україну, всі її багатства йшли до Москви, а український народ вмирав з голоду...*

БРАТИ! ЧИ БУДЕМО МІНЯТИ ГІТЛЕРІВСЬКЕ ЯРМО НА БІЛЬШОВИЦЬКЕ? УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД НЕ МІНЯТИМЕ КАТІВ. ПРОГНАВШИ НІМЦІВ З УКРАЇНИ – ПОВЕРНІТЬ ЗБРОЮ ПРОТИ ЧЕРВОНИХ ОКУПАНТІВ.

ДОКИ БУДУТЬ НІМЕЦЬКІ ЧИ БІЛЬШОВИЦЬКІ ЗАВОЙОВНИКИ НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ – НЕ БУДЕ НАМ ЖИТТЯ...»

(Звернення Головної команди УПА до українців – бійців і командирів Червоно Армії / Володимир Сергійчук ОУН-УПА в роки війни: нові документи і матеріали. – Київ : Дніпро, 1996. – С. 373-375).

У квітні 1943 р. повстанцями вже контролювалася майже вся сільська місцевість Волині і Поділля. Проте у травні німці розпочинають масштабні наступальні операції проти УПА, влітку проти повстанців кинуті артилерія, танки і літаки. Крім того, на теренах Галичини, спираючись на підтримку та допомогу польських сіл, що були розташовані навколо Львова, почали активно діяти великі відділи польської Армії Крайової. Окремі села і містечка вони перетворили в укріплені, добре озброєні фортеці. Поява цих загонів активізувала протиукраїнські виступи польського підпілля. По всій Галичині запалали українські села.

У той же час проти воїнів УПА виступають загони червоних партизанів, а навесні 1944 р. відбуваються перші бої з регулярними радянськими частинами. Тодішній керівник УРСР Микита Хрущов офіційно звертається до УПА з пропозицією скласти зброю, та його звернення ігнорується повстанцями, активність УПА не припиняється, а зростає.

Воїни УПА не розраховували ні на чю допомогу. Зброю, боєприпаси, уніформу діставали в бою з нацистами і більшовиками. Єдиними поціновувачами їхньої жертвовності було мирне населення, яке всіляко підтримувало військові підрозділи УПА.

У 1944 році армія вже нараховувала близько півмільйона осіб. Саме вона врятувала населення Західної України від масового терору і повного знищення комуністичним режимом, очолюваним Сталіним.

Однак протягом усього часу протистояння населення піддається пропаганді протилежного змісту з боку ворогуючих сторін: німці намагаються дискредитувати повстанський рух, приписуючи йому зв'язки з більшовицькою Москвою, а радянська пропаганда, навпаки, звинувачує націоналістів у зрадництві свого народу на користь Німеччини.

У 1946 р. московське керівництво ставить завдання "очистити" територію України від українських повстанців силами Червоної Армії (регулярні частини якої, до речі, часто відмовлялися від участі в акціях проти УПА), прикордонних військ, МВС і МДБ. Відбуваються зачистки лісів з використанням бойової техніки (артилерії, танків, літаків), масштабні блокади. Під час однієї з них (з 1 грудня 1945 р. по 10 лютого 1946 р.), за підрахунками підпільників, Москва стягла до регіону 585 тисячне військо, переважно НКВС, що на кілька порядків перевищувало сили повстанців. Силами цього контингенту було проведено в цей період 15 562 операцій проти ОУН-УПА.

Крім того, активно діяли "винищувальні батальйони" (на 1 квітня 1946 р. їх було 3 593 із загальною кількістю особового складу 63 000 осіб, а з часом число ще зросло), відбувалася депортація населення, під час якої було встановлено кримінальну відповідальність за повернення до рідних осель, а місцем народження при заміні паспортів вказувався пункт депортації.

Середньовічні публічні катування, застосування принципу колективної відповідальності... – такими були традиційні більшовицькі методи боротьби, і вже не тільки з повстанцями, а з усім народом. Доходило до маскараду з перевдяганням у "бандерівців" (метод, оцінений і успішно засвоєний також і поляками), випалювання лісів, часом разом з прилеглими селами (саме тоді було знищено усі соснові ліси на Ковельщині), зараженням водоймищ і поширенням отруйних ін'єкцій. Не кажучи вже про застосування заборонених розривних куль, розстріли полонених і профанацію могил загиблих.

Вже в 1945 р. на території Західної України діяло 156 фальшивих "загонів УПА" у складі 1783 осіб. Всі ці заходи призвели до значного скорочення складу УПА і змусили її командування частково вивести війська з України, а решті наказати відійти у глибоке підпілля. Ще частина командних кадрів отримала завдання легалізуватися і укорінитися у комуністичних структурах.

Деякий час по війні керівництво ОУН-УПА вважало за доцільне продовжувати опір, встановивши контакти із спецслужбами США і Великобританії і сподіваючись на те, що цивілізований демократичний світ не толеруватиме сталінський тоталітаризм. Однак ці надії не справдилися, і світ байдуже споглядав остаточне придушення Москвою національних рухів усередині імперії. Політична картина світу, що склалася по другій світовій, задовольняла в тій чи іншій мірі провідні держави, але не влаштовувала Україну, коштом якої переважно і було здобуто перемогу над Німеччиною (сповненим трагізму є той факт, що Україна у результаті війни втратила на 2-3 мільйони громадян більше (від 7 до 9 млн. осіб), на відміну від головних супротивників та роздмухувачів війни – Росії (5-6 млн), що за офіційною радянською легендою "винесла на своїх плечах головний тягар війни" та Німеччини (6,5 млн). І це лише людські втрати.

Відкритий і організований збройний опір припиняється наприкінці 40-х років, а після загибелі у 1950 р. у сутичці з частинами НКВС головнокомандувача, генерала Романа Шухевича припиняє існування як єдина військова формація.

Попри все, окремі загони УПА продовжують боротьбу до травня 1954 р. (1955 р.), коли було захоплено у полон нового головнокомандувача полковника Василя Кука-Ковалю. Та й після цього деякі боївки зберігали боєздатність аж до кінця 50-х років, а останній партизан Ілько Оберішин погодився вийти з лісу тільки у 1991 р., після проголошення незалежності України.

Присяга вояка УПА

(затверджена УГВР і введена наказом ГВШ ч.7, з 19. VII. 1944. Надрукована у газеті «Повстанець»)

«Я, воїн Української Повстанської Армії, взявши в руки зброю, урочисто клянусь своєю честю і совістю перед Великим Народом Українським, перед Святою Землею Українською, перед пролітою кров'ю усіх Найкращих Синів України та перед Найвищим Політичним Проводом Народу Українського:

Боротися за повне визволення всіх українських земель і українського народу від загарбників та здобути Українську Самостійну Соборну Державу. У цій боротьбі не пожалію ні крові, ні життя і буду битися до останнього віддиху і остаточної перемоги над усіма ворогами України.

Буду мужнім, відважним і хоробрим у бою та нещадним до ворогів землі української.

Буду чесним, дисциплінованим і революційно-пильним воїном.

Буду виконувати всі накази зверхників.

Суворо зберігатиму військову і державну таємницю.

Буду гідним побратимом у бою та в бойовому життю всім своїм товаришам по зброї.

Коли я порушу, або відступлю від цієї присяги, то хай мене покарає суворий закон Української Національної Революції і спаде на мене зневага Українського Народу».

Використана література:

Герой, який відмовився здати військову базу в Бельбечі, – з Уманщини [Електронний ресурс] // Прочерк: про це говорять Черкаси : [сайт]. – Режим доступу: <http://procherk.info/news/7-cherkassy/21685> (30.08.2016). – Назва з екрана.

День захисника України. Методичні рекомендації до відзначення у загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс] // Український інститут національної пам'яті : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/methodicmaterial/den-zakhisnika-ukraini-metodichni-rekomendatsii-do-vidznachennya-u-zagalnoosvitnikh> (15.08.2016). – Назва з екрана.

Книга пам'яті полеглих за Україну: Черкаська область [Електронний ресурс] : [сайт]. – Режим доступу: <http://memorybook.org.ua/regions/cherkaska.htm> (18.08.2016). – Назва з екрана.

Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [сайт]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacZIONalno-patriotichne-vixovannya> (15.08.2016). – Назва з екрана.

«Кузьмич» з Черкас став легендою українського спецназу [Електронний ресурс] // Прочерк: про це говорять Черкаси : [сайт]. – Режим доступу: <http://procherk.info/resonance/2-cherkassy-news/33866> (18.08.2016). – Назва з екрана.

ОУН-УПА Історія [Електронний ресурс] // Україна: історія великого народу : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.litopys.com.ua/encyclopedia/oun-upa/oun-upa-istoriya> (18.08.2016). – Назва з екрана.

Прощання із «Живою Легендою»: в Оршанці провели в останню путь генерала Момота [Електронний ресурс] // Прочерк: про це говорять Черкаси : [сайт]. – Режим доступу: <http://procherk.info/resonance/2-cherkassy-news/25125> (30.08.2016). – Назва з екрана.

Сергійчук В. ОУН-УПА в роки війни : нові документи і матеріали / В.Сергійчук. – Київ : Дніпро, 1996. – 494 с.

Тральщик "Черкаси" після спроби прориву зайняв оборону в Донузлаві [Електронний ресурс] // Українська правда : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/03/21/7019877> (28.08.2016). – Назва з екрана.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №334/2015 Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс] // Президент України: [офіційне інтернет-представництво]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/3342015-19131> (15.08.2016). – Назва з екрана.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №580/2015 Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 — 2020 роки [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580/2015> (15.08.2016). – Назва з екрана.

